

F R E D N I N G S V Æ R D I E R

HALSSKOV KULFYR

SLAGELSE KOMMUNE



Besigtigelsesdato:
Besigtiget af:
Journalnummer:

17.09.2014
Mia Kroer Ræbild
2014-7.82.07/330-0001

Kommune:
Adresse:
Betegnelse:
Fredningsår:
Omfang:

Slagelse Kommune
Lygtebakken 19, 4220 Korsør
Halsskov Kulfyret
1959
Det ottekantede fundament med fire trapper, sokkel og jernkurv (1801 af Joseph Guione).

BYGNINGSBESKRIVELSE

Halsskov Kulfyret ligger på toppen af Lygtebakken i Korsør.

Halsskov Kulfyret består af et ottekantet fundament af gule flensborgsten. Fra fire hjørner fører murede trapper med fem sandstenstrin op til et sandstensbeklædt plateau, og såvel trapper som plateau har rækværk af smedjern. På plateauet står en muret pille af gule flensborgsten, og herpå er en stor jernkurv til kul placeret. Imellem trapperne er i alt fire jernluger til styring af luftindtaget under kurven. De fire trapper til platformen er så fyret ved alle vindretninger kunne betjenes uden for store røggener.



Halsskov Kulfyret med Fyrmesterboligen i baggrunden (Ole Lemvig 2006).

BYGNINGSHISTORIE

Belysning af de danske kyster med fyr kan spores tilbage til 1300-tallet, men først omkring 1700-tallet skete der en betydelig udvikling af fyrvæsenet til sikring af skibsfarten. Halsskov Fyr blev oprettet af Postvæsenet i 1727 til hjælp for postruten over Storebælt. Det første fyr på stedet var formentligt et vippefyr. Det blev efterfulgt af et åbent blusfyr med metalkurv, hvori stenkullene lå og glødede.

Det nuværende kulfyret blev opført cirka 1800-1801, og var tegnet af arkitekt Joseph Guione. Det står på en ottekantet platform, og der er fire trapper op til kurven. Dermed kunne fyrmesteren komme op i toppen, uanset vindretning. Det åbne blusfyr blev anvendt frem til omkring 1810, hvor det blev suppleret med en vagthytte, hvori der var monteret et spejlfyr. Begge fyr blev overdraget fra Postvæsenet til Fyrvæsenet i 1853, og i 1856 blev spejlfyret ændret til et linseapparat. Dette var i anvendelse frem til omkring 1894, hvor vagthytten blev nedrevet. I stedet blev den nuværende fyrmesterbolig med en lanterne i gavlen opført.

Kulfyret blev helt frem til 1904 lejlighedsvis anvendt i tåget vejr, da lyset fra de rødglødende kul sås tydeligere end lyset fra linsefyret. I

1917 blev fyret nedlagt som permanent fyr. Frem til omkring Anden Verdenskrig fungerede fyret som reserve, hvis Halskov Rev fyrskib var inddraget eller Korsør ledefyr eller Statsbanernes båkelyr (Koen) var i uorden.

Fyrmesterboligen med lanterneudbygningen blev i 1957 solgt af Fyrvæsenet og har fra da af været privat bolig. I 1959 blev Halsskov Kulfyret fredet, fordi det er det eneste bevarede åbne kulfyre i Danmark. I dag ejes Halsskov Kulfyret af Slagelse Kommune. På besigtigelsestidspunktet var Halsskov Kulfyret i dårlig stand og derfor sikret med en presenning for at undgå yderligere forfald. Derfor er fotografierne i beskrivelsen fra 2006, så man kan få et reelt indtryk af kulfyrets udseende.

KILDER

Vestsjællands-gennemgangen, Planstyrelsen, 1991, Hanne Raabyemagle.

http://www.kulturarv.dk/1001fortaellinger/da_DK/halsskov-kulfyre#

<http://www.fyrtaarne.dk/halsskov.html>, hvor tre af fotografierne er gengivet fra – de er taget af Ole Lemvig i 2006, hvilket også står i billedteksterne.

MILJØMÆSSIG VÆRDI

Den miljømæssige værdi ved Halsskov Kulfyret knytter sig til fyrets unikke placering på toppen af Lygtebakken, på kanten af den høje skrænt ned mod Storebælt, der fuldt ud udnytter landskabets beskaffenhed. På denne måde kunne et forholdsvist lavt fyr sagtens ses over store afstande af skibsfarten.

Endvidere er der miljømæssig værdi i det samlede bygningsanlæg med det gamle kulfyre og fyrmesterboligen med det nye fyr på vestgavlen, der sammen danner et lille kulturmiljø omkring fyrfunktionen.



Kulfyret er placeret mange meter over Storebælt (Ole Lemvig 2006).

KULTURHISTORISK VÆRDI

Den kulturhistoriske værdi ved Halsskov Kulfyret knytter sig til, at fyret er det eneste bevarede åbne kulfyre i Danmark, og derfor er et yderst vigtigt bygningsværk, der er tæt forbundet med Danmark som skibsnation, hvor varer, mennesker og post blev transporteret til søs mellem de mange landsdele.

Halsskov Kulfyre vidner også om den udvikling fyrene gennemgik i begyndelsen af 1800-tallet, hvor vippefyrene blev erstattet af åbne blusfyre med en metalkurv, hvori stenkullene kunne ligge og gløde.

Arkitekten Joseph Guione har nøje tænkt over udformningen af det lille bygningsværk, hvilket blandt andet de fire trapper vidner om. Disse muliggjorde, at fyrpasseren kunne komme til fyret fra læsiden uanset den aktuelle vindretning. Hertil kommer de fire træklåger, der kunne åbnes alt efter, hvor vindsiden var, og dermed kunne fyrpasseren styre ilttilførslen og derved ildens eller glødernes styrke.

— ARKITEKTONISK VÆRDI

Halsskov Kulfyres arkitektoniske værdi knytter sig til bygningsværkets elegante og symmetriske udformning samt det monolitiske udtryk. Grundplanens strenge symmetri, det høje fundament og den centralt placerede murpille med jernkurv underbygger fyrtårnets monumentale fremtræden. Bygningsværket er rationelt og nøgternt i sit udtryk, idet opbygningen udelukkende er funktionsbestemt. Hertil kommer den enkle materialeholdning i flensborgsten, sandsten og jern, der giver bygningsværket en yderst gedigen fremtræden. Yderligere er der arkitektonisk værdi i kontrasten, som opstår ved den forfinede jernkurv, der kontrasterer den solide base af murværk og sandsten nedenunder.



Jernkurven er placeret oven på den murede pille, som er afdækket af en stor jernplade (Ole Lemvig 2006).

— BÆRENDE FREDNINGSVÆRDIER

De bærende fredningsværdier ved Halsskov Kulfyre knytter sig til den symmetriske komposition både horisontalt og vertikalt med ottekantet, muret fundament, fire sandstenstrapper med jerngelænder, sandstensplateau med jerngelænder, muret pille, jernpladeafdækning og jernkurv samt de to trækkanaler, der løber over kors inde i fundamentet og aflukkes af rundbuede jernluger. Hertil kommer den gennemførte og enkle materialeholdning i gule flensborgsten, kalkmørtel, sandsten og jern.



Et kig ind igennem trækkanalen.

— ANBEFALINGER

Det anbefales snarest at istandsætte Halsskov Kulfyre, da det er et unikt monument over Danmarks fyrhistorie.